

DE GROTE STORM



1 augustus 1674 – 1 augustus 2024

Domkerk Utrecht, uitvoeringen om 20.00 uur en 21.30 uur

Tempestas in Memoriam, van James Wood (wereldpremière)

Uitvoerenden

Jan Hage (Domkerk, Utrecht)

Dominik Susteck (St. Antonius Kerk, Düsseldorf)

Darius Battiwala (Blackburn Cathedral)

Karolina Juodelyte (Epiphaniienkirche, Berlijn)

Uitvoering o.l.v. Ulrich Pöhl (Insomnio)

De zomer van 1674 bracht een uitzonderlijke storm die grote delen van Europa trof. Op 1 augustus ontstond in Zuidwest-Frankrijk een storm die aan kracht won en Noord-Frankrijk, België, Duitsland, Engeland en Nederland bereikte. Hagelstenen van 15–20 cm werden gemeld in Straatsburg en Parijs, en tegen zeven uur 's avonds bereikte de storm Utrecht. Deze verwoestende tornado leidde tot de instorting van het middenschip van de Domkerk, terwijl de toren, het koor en de transepten wonderbaarlijk onaangetaast bleven.

Verschillende andere plaatsen in de buurt van Utrecht werden ook getroffen, met ingestorte kerktorens in Vleuten, Jutphaas, Bunnik, Houten en IJsselstein. Schade werd toegebracht aan vele andere gebouwen in heel Nederland, waaronder kerken in Hellouw, Asperen, Hippolytushoef en Den IJp. De Oprechte Haerlemse Saterdagse Courant publiceerde het volgende verslag:

‘Utrecht, 2 augustus. Gisterenavond om half acht ontstond hier een vreselijke onweersbui, die duurde tot half negen; echter, het ergste gebeurde in een kwartier: de lucht bleef constant verlicht en in vlammen, en het was angstaanjagend om de donder en verschrikkelijke winden te horen, vergezeld van het neerstorten van schoorstenen, daken, gevels en torens, wat bij iedereen ongebruikelijke verbazing veroorzaakte, en velen spraken van een aardbeving. Om half acht lag de kerk van de Dom, tot aan het koor, in puin met volledig vernietigde pilaren, zonder dat de Domtoren op enige wijze beschadigd was [...]

Verschillende schrijvers documenteerden uitgebreid de verschrikkelijke storm in hun dagboeken, zoals koopman Gerrit Jansz. Kooch. Hij schreef kort na de storm een rijmgedicht in 139 strofen, waarin hij de schade beschreef. De Engelse diplomaat Sir William Temple beleefde de storm en schreef er een kort verslag over, dat werd opgenomen door de Engelse schrijver Daniel Defoe in een boek over een andere storm, de decemberstorm van 1703. Ook in latere eeuwen werden schrijvers geïnspireerd door de storm. Zo schreef Thea Beckman in 1979 het jeugdboek "Stad in de storm" over Utrecht en de tornado.

Een modern monument

In navolging van deze traditie benaderde Ulrich Pöhl, directeur van het Utrechtse hedendaagse muziekensemble Insomnio, begin 2024 de Engelse componist James Wood met het ambitieuze idee om de 350e verjaardag van de storm te markeren in een nieuwe compositie. Pöhl stelde zich een muzikaal werk voor waarin vier kathedraalorgels zouden worden samengebracht in de Utrechtse

Domkerk: een dramatisch muzikaal monument van de storm, met gebruik van het orgel van de Domkerk én drie andere orgels vanuit verschillende locaties in Europa, om het grote bereik van de storm in 1674 weer te geven.

Het samenbrengen van vier orgels vanuit verschillende plekken in Europa was mogelijk dankzij een nieuw internetstreamingsysteem, TouchLabTerminal genaamd, ontworpen door Insomnio's onderzoeksafdeling TouchLab. Dit systeem was ontworpen als een oplossing voor musici om samen te werken tijdens de covid-pandemie. Sindsdien is het verder ontwikkeld dankzij de snelle vooruitgang in internettechnologie. Met TouchLabTerminal kunnen instrumenten (en alle soorten geluidsbronnen) vanuit hun eigen locaties binnen Europa samen worden bespeeld en gehoord, wat componisten buitengewone mogelijkheden biedt.

Componist James Wood ging na Ulrich's uitnodiging onmiddellijk aan de slag met de compositie. Het resultaat is *Tempestas in memoriam*- een virtuoos, hedendaags stuk voor vier kathedraalorgels dat ongeveer net zo lang duurt als de 'aanval' van de storm op de stad (ca. 35 minuten). In de compositie hoor je de verschillende fasen in de storm: de stilte die eraan voorafgaat, de opkomende wind, de tornado, de bliksem, de donder en uiteindelijk ook het instorten van het middenschip, met een hoopvolle afsluiting vanuit de klokkentoren, die het noodweer wonder boven wonder overleefde.

Het Bätz-orgel van de Domkerk is live te horen voor publiek, terwijl de andere drie orgels live worden gestreamd vanuit hun verschillende locaties in Europa, naar de geluidssystemen die rond het publiek in de Domkerk zijn opgesteld.

De drie andere orgels die voor het project werden gekozen, op basis van hun locatie, de beschikbaarheid van de kerk, én de aanwezigheid van goed internet, zijn de kathedraal van Blackburn in Engeland, de Epiphaniaskirche in Berlijn en de Antoniuskirche in Düsseldorf. Zoals altijd bij TouchLab-producties is de uitvoering ook online te beluisteren, en zal deze later nog te beluisteren zijn via het TouchLab archief op de website van Insomnio.

James Wood (1953) is dirigent, componist, musicoloog en voormalig virtuoos percussionist. Hij studeerde compositie bij Nadia Boulanger in Parijs en vervolgde zijn opleiding aan Cambridge en de Royal Academy of Music in Londen. Wood richtte het New London Chamber Choir op en leidde dit 26 jaar. Hij heeft gewerkt met toonaangevende ensembles zoals musikFabrik en Ensemble InterContemporain en met vooraanstaande kamerkooren zoals het Nederlands Kamerkoor en RIAS Kammerchor.

Wood componeerde voor de Proms in Londen en zijn opera *Hildegard* werd met succes uitgevoerd in Groot-Brittannië, Nederland en België. Zijn werk *Khamush*, gebaseerd op gedichten van Rumi, ging in première in de Berliner Philharmonie in 2017. Wood heeft diverse prestigieuze prijzen ontvangen, waaronder de Lili Boulanger Memorial Award en de Holst Foundation Fellowship. (meer informatie: www.choroi.net)

Wil je meer weten over Insomnio en/of TouchLab? Schrijf je in voor onze nieuwsbrief:
www.insomnio.nl/ info@insomnio.nl



De Grote Storm is mede mogelijk gemaakt door: Domkerk Utrecht, TivoliVredenburg, Provincie Utrecht, Universiteit Utrecht, het Cultuurfonds, Fentener van Vlissingen Fonds, K.F. Hein Fonds, Elise Mathilde Fonds, Utrecht Marketing en Gemeente Utrecht

Met dank aan: Blackburn Cathedral, Evangelische Kirchengemeinde Epiphaniën Berlin, St. Antoniuskirche Düsseldorf, medewerkers en vrijwilligers van Domkerk Utrecht, Phil Hardeman, Rudolph Preckwinkel, Frans de Wolff, Christoph Hilser en het TouchLab TechTeam: Jan de Wit, Rob Strolenberg, en Christiaan Roselaar.